

Jiří Kolařík

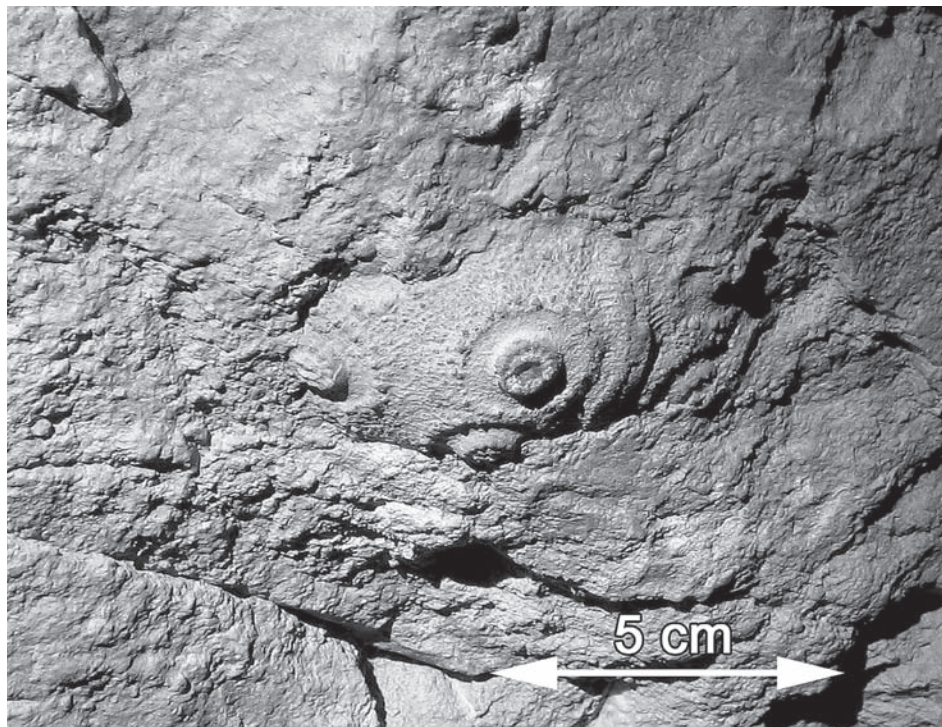
Historie a objevování krasových jevů Pavlovských vrchů

Na úvod trochu z geologie

Pavlovské vrchy monumentálně vystupující z roviny jižní Moravy nejsou geologickou součástí starých jednotek Českého masivu. Jejich horniny jsou mladší a náležejí ke Karpatské soustavě, jejíž geologická stavba je výsledkem horotvorných procesů třetihorního alpsko-karpatského vrásnění.

Pavlovské vrchy patří k okrajové, čelní části příkrovu vnějšího flyšového pásma vnějších Západních Karpat, který byl v průběhu třetihor horotvornými procesy přesunut od východu k západu do dnešní pozice u Mikulova. Tento flyšový příkrov je na Pálavě tvořen silně zvrásněnými jílovcí, pískovci a slepenci jednotek ždánické a pouzdřanské (starší třetihory). Do těchto měkkých hornin byly při horotvorných pohybech zavlečeny bloky pevných jurských až spodnokřídových vápenců (tzv. ernstbrunnských) a tmavých jílovců (klentnické souvrství). Tyto bloky mnohem starších hornin než okolní flyš byly odtrženy z druhohorního podkladu, který podle průzkumných vrtů dnes leží na žulách Českého masivu až v hloubkách přes 2 km.

Příkrovovou stavbu Pavlovských vrchů modelovalo několik horotvorných fází. Patrně k nejstarším pohybům došlo v mladších třetihorách mezi stupni karpát a baden asi před 16,5 miliony let, kdy se čelo karpatského flyše vyzvedlo nad tehdejší mořskou hladinu, přesunulo přes spodnomiocenní sedimenty východního okraje karpatské předhlubně

Ježovka nalezená v Damoklově jeskyni nacházející se v západní stěně horní části lomu Turoldu

Úlomky mamutích kostí a stoličky nalezené ve sprašových usazeninách Pavlovských vrchů

a vyvrásnilo se do příkrovové stavby Pálavy. Následně bylo toto nové horstvo ve spodním badenu obklopeno teplým mořem a na jeho obvodu se ukládaly pestré příbřežní a deltové sedimenty, později i bahna hlubšího moře. Před čelem flyšových příkrovů to byla poslední mořská záplava. Asi před 15 miliony let však došlo k výrazným zlomovým poklesům při východním úpatí Pálavského horstva, kam proniklo teplé tropické moře vídeňské pánve. Za dalších 9 milionů let se zde stačilo nahromadit až 3 000 m mocné souvrství mořských a později jezerních mladotřetihorních usazenin.

Ve středních čtvrtohorách, při střídání ledových a meziledových dob, vznikaly říční terasy a na svazích vápencových bradel také složitá souvrství navátých spraší a sutě. V drsných podmínkách ledových dob mrazové zvětrávání vápenců vytvářelo izolované skalní věže, kamenné osypy a půdotoky na celém obvodu vrchů. Poslední opakované tektonické pohyby ještě v pleistocénu lámaly mohutná bradla druhohorních vápenců podél starých zlomů, a ovlivňovaly tak vznik krasových jevů a pohyb podzemních vod.

Téměř ve všech sedimentárních horninách Pavlovských vrchů, ať se jedná o asi 150 milionů let staré ernstbrunnské vápence nebo mnohem mladší pestré série třetihorních usazenin, jsou zachovány zkamenělé doklady života, převážně schránky mořských měkkýšů a mikroskopických planktonních organismů. V prachovém písku z panonu mladších třetihor byly nalezeny kosterní zbytky praslonu rodu *Dinotherium*, drápatého kopytníka *Chalicotherium* a prakoně *Hipparion*, staré asi 11,5 milionů let. Ze staročtvrtohorních, převážně sprašových usazenin pochází mnoho nálezů obratlovců, mezi nimiž vynikají zejména pozůstatky rozměrných koster mamutů.

Jeskyňe ukrývají mnoho kosterních pozůstatků mamutů – zdejších obyvatel období mladších čtvrtohor

Vznik a vývoj krasových jevů Pavlovských vrchů

Svrchnokřídové až spodnokřídové ernstbrunnské vápence Pavlovských vrchů jsou výrazně postiženy zkrasovněním a zvětrávacími procesy, které probíhaly v několika časových etapách. Předpokládá se, že poprvé začaly zvětrávat již před více než 100 miliony let ve spodní křídě, kdy se na určitou dobu staly souší před další mořskou transgresí a usazováním klementsčských vrstev svrchní křídly. V té době byly součástí mořského pásu, který se táhl z Rakouska až na severní Moravu. Již tehdy ve vápencích vznikaly první krasové dutiny a současně docházelo k jejich dolomitizaci.

Další vývoj krasových jevů pokračoval až po začlenění útržků druhohorních masivů do ždánické jednotky a vzniku příkrovové stavby v průběhu hlavních fází alpsko-karpatského vrásnění. Jednotný podzemní jeskynní systém se vyvíjel nejspíše po miocénním stupni badenu před 15 miliony let a následně, kdy po ústupu badenského moře začal souvislý suchozemský vývoj celého Bradla, který trvá až do současnosti. Opakovaně však byly vápence a s nimi i tvořící se jeskynní systémy v průběhu třetihor ještě rozrušovány mladšími příčnými zlomy – poslední dozvuky alpsko-karpatského vrásnění.

Historie speleologie v Mikulově

V roce 1949 se v Mikulově vytvořila amatérská skupina při speleologickém klubu v Brně, která začala s průzkumem zachovalých jeskynních prostor na Turoldu. Dne 27. října

V Jezerním dómu v roce 1952

1951 se skupině pod vedením Benedikta Závady podařilo proniknout v jižní stěně lomu do první části velkých krasových prostor, jež dostaly název *jeskyně Na Turoldu*. Postupně během let 1952–1954 bylo objeveno a prozkoumáno 470 m chodeb. Po jednoduchých terénních úpravách, s dřevěnými schody a elektrickým osvětlením byla v období mezi roky 1958 až 1967 jeskyně v délce 240 m zpřístupněna veřejnosti. V dalších několika letech bylo nitro Turoldu volně přístupné a bez dalších aktivit krasových či jiných badatelů.

Až v roce 1974 byla znovu projednána možnost využití jeskyně pro veřejnost. Pracovní skupina pod vedením Pavla Samuela uzavřela prostory pevnými dveřmi, byl proveden nový průzkum a podrobné zaměření jeskyně a přilehlého okolí jako podklad pro projektovou dokumentaci

Z poválečných vykopávek na Turoldu

Pracovní skupina Benedikta Závady v roce 1951 v jeskyni Na Turoldu

pozdějších zpřístupňovacích prací. Při těchto průzkumech bylo objeveno na 250 m nových chodeb (zdokumentovány a zaměřeny byly *Liščí jeskyně* a *jeskyně Za Zobanem*). Jeskyni Na Turoldu se však znovu veřejnosti zpřístupnit nepodařilo.

V roce 1975 byla Státním ústavem památkové péče a ochrany přírody v Praze ustavena nová dobrovolná speleologická skupina, která později dostala označení ZO ČSS 6-13 Jihomoravský kras. Vedení skupiny se ujal mikulovský rodák Josef Fornál. Nové objevy nedaly na sebe dlouho čekat. V roce 1976 a později byly nalezeny v jeskyni Na Turoldu Horní patra, Bludiště, Májové síně, Písečtá síň, Novoroční síně, nové prostory za Pohádkovou síní, v horní části vrchu Turolu pak *jeskyně Desetimetrovka*, *jeskyně Pod Vrcholem*; na Kozím vrchu *Solaříkova jeskyně*, dvě jeskyně v Přírodní rezervaci Svátý kopeček, v Národní přírodní rezervaci Tabulová dále *jeskyně Přátelství (Propastovitá)* a *jeskyně Lednička* a v Mušovském krasu *Mušovská propáštka*.

V období mezi lety 1976–1988 bylo v jeskyni Na Turoldu zmapováno a zdokumentováno 1 072 m chodeb a s geneticky navazujícími jeskyněmi v bezprostředním okolí měřil celý systém téměř 1 300 m. Od roku 1988 byly jeskyně udržovány speleologickou skupinou v čele s Jaroslavem Peškou. Vedení skupiny později převzal Josef Hrabec. V této porevoluční době po roce 1989 bylo hlavním úkolem udržet provozuschopnost skupiny, jejíž mnozí členové odešli za prací do zahraničí, jiní začali podnikat a z důvodů pracovní zátěže od skupiny odcházeli.

Od 1. ledna 1999 je vedoucím mikulovských speleologů Jiří Kolařík. Skupina se stabilizovala a její práce byla odměněna dosud největšími speleologickými objevy. V Přírodní rezervaci Turolu byly objeveny *jeskyně Damoklova*, *jeskyně Kedlubna*; v *jeskyni Liščí díra* bylo objeveno 1 400 m chodeb, síní a domů (Fakírské chodby, Učitelčin dóm, dóm Fantazie, Hřbitov sintrů, Propáštka, Obdélníkový dóm, Divadelní dóm, Odpočinkový dóm s rozsáhlým, ale nepřilíh hlubokým jezerem), v *jeskyni Na Turoldu* cca 470 m nových prostor (Říčené dómy, dóm U Velblouda, U Kobry, Katedrála atd.) a propojením těchto dvou jeskyní se podařilo vytvořit nejdelší jeskynní systém v jurských vápencích v České republice o délce více než 3 km. V NPR Tabulová byly objeveny *jeskyně Gotická*, *jeskyně Pod Hradem*, *jeskyně Prachárna* a *jeskyně U Dvou debilů*. Na severním okraji Pavlovských vrchů pod svahem Děvina byly nalezeny sprašová *Netopyří jeskyně* a *jeskyně Č. 2*. Na Zámeckém vrchu byla objevena *jeskyně Pod Zámekem* a na Kozím vrchu *jeskyně Pod Kozím hrádkem*.

V roce 2004 se v jeskyni Na Turoldu jeskyňářům podařilo za finanční podpory sponzorů a hlavně Městského úřadu Mikulov zpřístupnit 300 m dlouhou trasu pro turisty.

Speleologická skupina se také zabývá průzkumem a mapováním historického podzemí (podzemní chodby loveckého záměcku Insel u Sedlece, štolý v okolí Štěpánova, štolý ve Zlatých horách, štolý v Dolních Borech).

Krasové jevy vrchu Turolu (385 m n. m.)

Zatím nejstarší známá zpráva o jeskyních na vrchu Turolu pochází již z roku 1669, kdy vyšla latinsky psaná lékařská kniha mikulovského rodáka Jana Ferdinanda Hertoda z Todtenfeldu s titulem *Tartaro-Mastix Moraviae ect.* V knize popisuje nález mikulovských kameníků, kteří z hlubin hory vytáhli „stehenní kost nesmírné velikosti předpotopního jednorožce, nebo lépe zkamenělé slonoviny“. Výstižný popis jeskyně lze najít ve druhém svazku druhého dílu rozsáhlé topografie Moravy *Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert* z let 1835–1842, jejímž autorem je Gregor Wolny, příslušník benediktinského řádu a profesor brněnského lycea, který klade jeskyni mezi přírodní zvláštnosti Moravy. Ještě z počátku 20. století jsou dochovány zprávy o tom, kde se do jeskyně muselo sestupovat po laně a kde přímo na povrchu ležely kosti pravěkých zvířat. Na tehdejším geologickém a archeologickém výzkumu se podílel pozdější správce mikulovského muzea dr. Karel Jüttner. Je autorem řady archeologických nálezů, které nám dovolují datovat různá osídlení této jeskyně. I přes veškeré snahy ochránců

přírody, archeologů a geologů byla tato jeskyně kolem roku 1916 těžbou vápence zničena. Tak se stalo, že v roce 1934, kdy byla těžba vápence ve velkém dvouetážovém kamenolomu ukončena, zbyly z někdejšího rozsahem a velikostí podzemních prostor i archeologickým obsahem sedimentů mimořádně významného jeskynního systému už jen nepatrné zbytky. Teprve až 10. května 1946 byl Okresní správní komisí v Mikulově vrch Turolď vyhlášen přírodní rezervací.

Podzemní krasové jevy vrchu Turolď lze vysledovat ve dvou krasových úrovních. Vyšší je v nadmořské výšce 365 m n. m. a patří k ní *jeskyně Pod Vrcholem*, *jeskyně Damoklova*, *jeskyně Desetimetrovka*, *jeskyně Kedlubna* a dutiny v severní stěně lomu. K nižší úrovni náleží *jeskyně Na Turolďu*, *jeskyně Liščí díra* a *jeskyně Za Zobanem* s vertikálním rozsahem 295–250 m n. m. V minulosti byla mezi oběma systémy ještě jeskyně v úrovni 330–320 m n. m. Všechny jeskyně na Turolďu představují patrně jen torza souvislého odvodňovacího systému, který začíná ponorovou *jeskyní Pod Vrcholem* a mohl dosahovat délky více než 10 km. Většina systému však byla postupně zničena při těžbě vápence.

Z povrchových krasových jevů jsou na Turolďu pozoruhodné menší věžovité útvary ve vrcholové partii lomu a škrapy, vyvinuté na malé ploše východně od vrcholu. Před vytěžením lomu však zde existoval i krasový kaňon a menší krasové strže a rokle.

Turolďova jeskyně – nacházela se v prostoru celého vrchu Turolď ve třech výškových úrovních. První zmínky pocházejí již z roku 1669 (Jan Ferdinand Hertod z Todtenfeldu) a popis jeskyně z let 1835–1842 (Gregor Wolny). Ještě z počátku 20. století jsou dochovány zprávy o tom, kde se do jeskyně muselo sestupovat po laně (dr. Karel Jüttner). Zničena byla těžbou vápence, která na vrchu Turolď probíhala v letech 1873–1934. Předpokládána délka více než 10 km.

Jeskyně Na Turolďu – byla objevena 27. října 1951 pracovní skupinou Benedikta Závady. Postupně během let 1952–1954 bylo nalezeno a prozkoumáno 470 m chodeb (Stará síň, Sestupná chodba, Balvanitý dóm, Hlinitá síň, Kruhová síň, Krápníková síň,

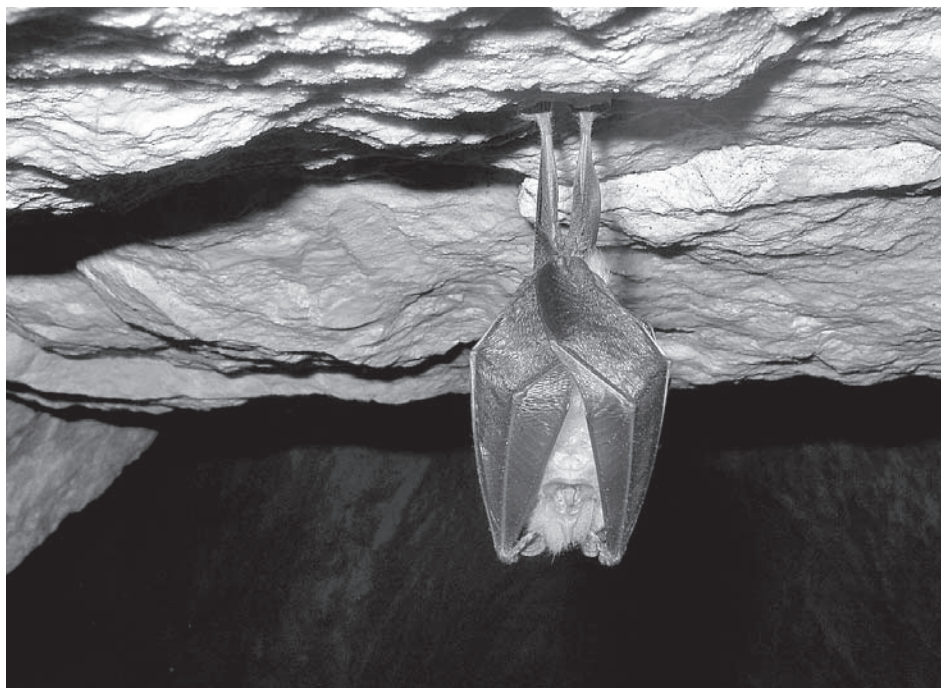

Jeskyně Na Turolďu – Balvanitý dóm

Jeskyně Na Turoldu

Vrápeneček malý v jeskyni Na Turoldu

Jezerní dóm jeskyně Na Turoldu

síň U Žraločí tlamy, Netopýří dóm, Pohádková síň, síň Konce, Jezerní dóm). Po jednoduchých terénních úpravách, s dřevěnými schody a elektrickým osvětlením byla v letech 1958–1967 v délce 240 m zpřístupněna veřejnosti. Od roku 1967 byla však uzavřena a ponechána bez dozoru. V roce 1974 bylo při novém průzkumu a podrobném zaměření jeskyně objeveno na 250 m nových chodeb (souběžné chodby se sestupnou chodbou, chodba do horních pater).

V letech 1976–1988 bylo v jeskyni Na Turoldu zmapováno a zdokumentováno 1 072 m chodeb a s geneticky navazujícími jeskyněmi v bezprostředním okolí měřil celý systém téměř 1 300 m (horní patra jeskyně – Nová krápníková síň, Postel, Jehličková síň, U Pyramidy, Bludiště, Májové síně, Píscitá síň, nové prostory za Pohádkovou síní, Velikonoční síně, Čínské síně, Zlaté síně za Jezerním dómem, Krystalická síň).

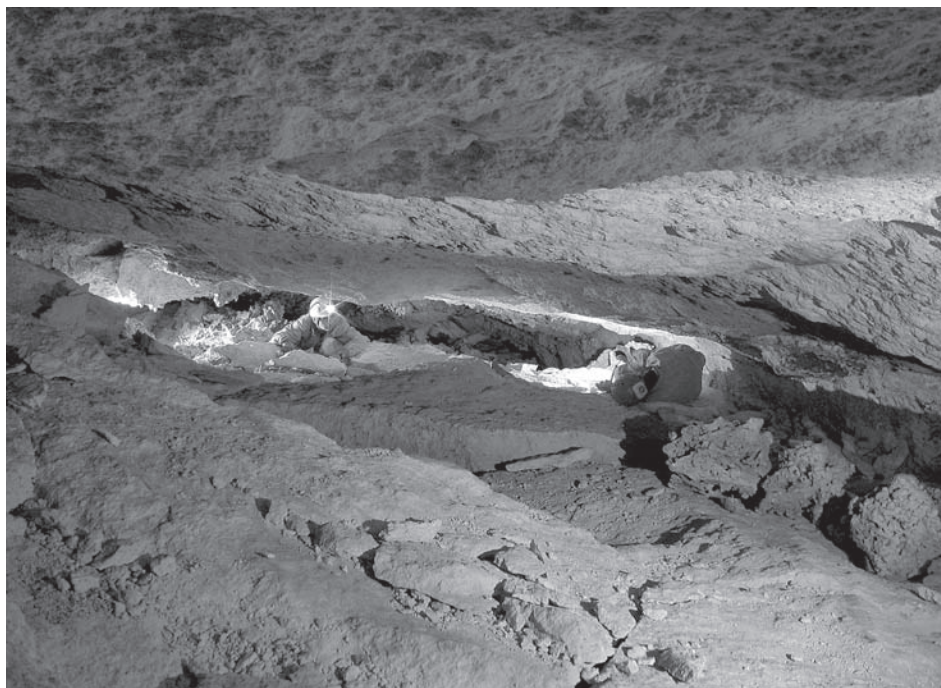
V letech 1999–2011 bylo objeveno a zdokumentováno 470 m nových chodeb (Řícené dómy, síň U Velblouda, síň U Dvou teplých, síň U Kobry, Katedrála, Marošovy vzdechy, Vojtův výšvih, U Dvou teplých a jedné studené). V současné době je délka jeskyně Na Turoldu 1 542 m a denivelace 47 m.

V roce 2004 se jeskyněářům za finanční podpory sponzorů a hlavně MěÚ Mikulov podařilo v jeskyni Na Turoldu zpřístupnit 300 m dlouhou trasu pro turisty.

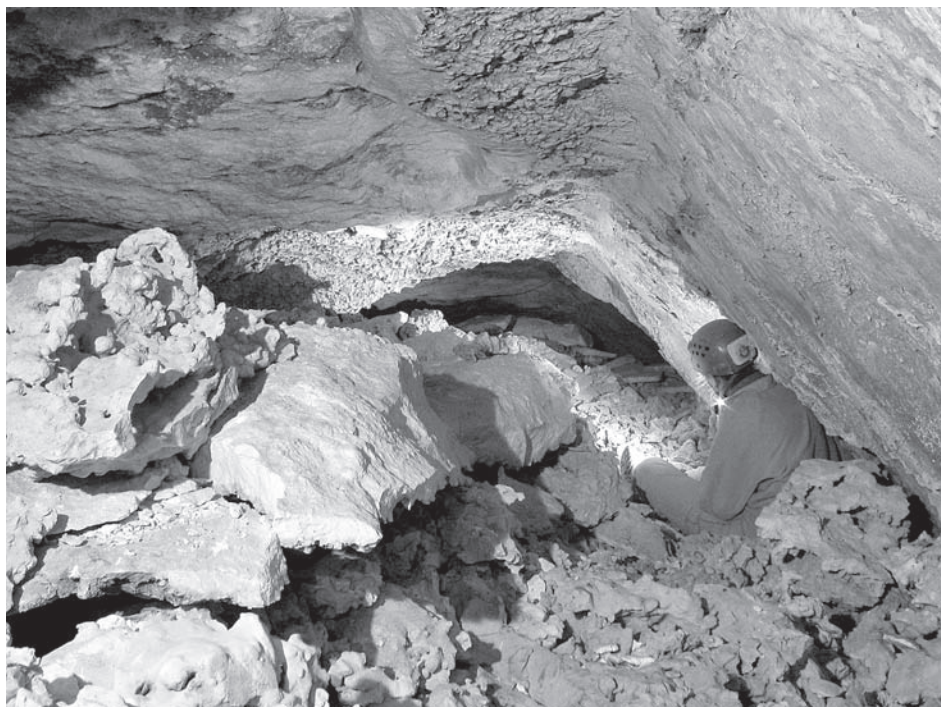
Jeskyně Liščí díra – byla známá již v roce 1951. Dokumentace byla provedena v roce 1974 – zaměřeno 20 m chodeb. Další objevy v roce 2000 ve spolupráci speleologických skupin Holštejnská, Speleologický klub Brno, JMK Mikulov (Průvanová chodba, U Krokodýla, Fakírské chodby – 30 m). V období 2001–2006 bylo objeveno a zdokumentováno v jeskyni Liščí díra více než 1 480 m chodeb (denivelace 37 m), síní a dómů (Učitelčin dóm, Sintrová chodba, Aragonitová úžina, Trojúhelníková chodba, Tunelová chodba, dóm Fantazie, Horní dóm, Slintalův komín, Výklenek, síňka Nad Sestupem, Hřbitov sintrů, Zával, Šikmý dóm, Puklina naděje, Janiny plazivky, Propojka,

Dóm Fantazie v jeskyni Liščí díra

Odpočinkový dóm v jeskyni Liščí díra

Divadelní dóm v jeskyni Liščí díra

Aragonitová propáستka, Černá chodba, U Vítězného oblouku, Jehličkový sál, Puklinová propáستka, Obdélníkový dóm, Nízký dóm, Divadelní dóm, Alt 38, prostory pod Učitelčíným dómem a Mokré chodby).

Dne 19. října 2002 došlo k propojení jeskyně Na Turoldu s jeskyní Liščí díra – vznikl tak největší jeskynní systém v jurských vápencích v ČR o délce více než 3 km.

Jeskyně Za Zobanem – byla zdokumentovaná v roce 1974, chodba o délce 40 m. Jeskyně uprostřed 35 m vysoké lomové stěny. Má tři části oddělené závaly, propojené nízkými průlezy.

Jeskyně Pod Vrcholem (Blechatka) – byla objevena v roce 1976, délka chodeb 80 m. Nachází se v západním svahu vrcholové části Turoldu asi 25 m pod kótou. Jedná se o ponorovou jeskyni.

Jeskyně Pod Vrcholem

Jeskyně Desetimetrovka – byla objevena v roce 1976, propastovitá jeskyně v severní stěně horního lomu Turoldu o délce 66 m a hloubce 22 m.

Jeskyně Kedlubna – jeskyně v západní stěně horního lomu Turoldu byla objevena v roce 2003. Délka několika metrů ukončena závalem.

Damoklova jeskyně – byla objevena v roce 2003 těsně pod vrcholem v západní stěně horní části lomu Turoldu o délce 25 m. Má poměrně vysokou vnitřní teplotu: 12° C (ostatní jeskyně okolo 7–8° C). Stěny jsou pokryty druhohorními fosíliemi ježovek, mlžů a plžů. Sedimenty v jeskyni obsahují zbytky pleistocénní fauny (*Mammuthus* sp., *Ursus* sp.).

Jeskyně Desetimetrovka

Stolová (Tabulová) hora (458 m n. m.)

Stolová hora je bradlem jurských vápenců ležícím jihozápadně od obce Klentnice. Je silně porušena příčnou zlomovou tektonikou. Vrch je zarovnaný a ve svazích se nalézají drobné krasové tvary. Ve východní stěně Stolové hory bylo v letech 1976–2010 objeveno šest jeskyní.

Jeskyně Propastovitá (Přátelství) – byla objevena v roce 1984, avšak podle starousedlíků známá již odedávna. Údajně se v jeskyni za války schovávali lidé. Podrobnější průzkumy zde probíhaly v letech 2003–2004, kdy také došlo k přejmenování

Propastovitá jeskyně

staršího názvu z éry bývalého režimu na nynější Propastovitou. Největší jeskyně Stolové hory, v délce 25 m a hloubce 20 m, leží v polovině východní stěny lomu, dno vyplňuje suť a spráše. V polovině jeskyně jsou ve dně dvě propasti, které bývaly údajně až několik desítek metrů hluboké. Do roku 2009 byly po několika metrech zavaleny. V roce 2010 byl při kontrole stavu jeskyně zjištěn propad u jedné z propastí. Po propadu se objevila asi 10 m hluboká díra, která je však bohužel zavalená obrovským neprůlezným blokem.

Jeskyně Lednička - byla objevena a prozkoumávána v letech 1976–1984, délka 10 m, hloubka 6 m. Puklinová jeskyně v jihovýchodní části Stolové hory ukončena závalem.

Jeskyně Lednička

Svůj název dostala od výrazně chladného průvanu, který ovšem v posledních letech pravděpodobně z důvodu závalu ustal.

Jeskyňě Prachárna – byla popsána v roce 2003. Jedná se o větší prostoru 12 m dlouhou, 8 m širokou a 3–5 m vysokou, která se nachází ve východní části lomu Stolové hory. Jeskyňě je částečně vytvořena přírodou a částečně lidmi. Pravděpodobně v minulosti sloužila jako sklad pro lomovou činnost.

Jeskyňě U Dvou debilů (Partyzánská) – byla objevena v roce 2009 asi 5 m pod vrcholem východní stěny lomu v jihovýchodní části Stolové hory. Jedná se o puklinovou jeskyni s aktivním průvanem vyplněnou zčásti sedimenty. V současnosti zde probíhá průzkum.

Jeskyňě Prachárna

Jeskyňě Pod Hradem – dokumentace byla pořízena v roce 2003. Délka 9 m. Nachází se v příkopu pod Sirotčím hrádkem a je tvořena 7 m dlouhou puklinou, která ústí do prostory vyhloubené lidmi ve spraších a hlínách. Zajímavostí je, že v jeskyni se v zimních měsících nachází tisíce křížáků temnostních (*Meta menardi*).

Jeskyňě Pod Hradem

Jeskyňě Gotická – nachází se v západní stěně pod Sirotčím hrádkem. Puklinová jeskyňě o délce 12 m, s denivelací 8 m a o šířce 2 m.

Svatý kopeček (363 m n. m.)

Svatý kopeček je silně tektonicky porušeným bradlem jurských vápenců. Na jeho svazích se nacházejí drobné krasové tvary a několik jeskyní, které nebyly dosud dokumentovány. Mají převážně puklinový charakter a nedosahují velké délky. Většinou byly objeveny v letech 1976–1984. Několik z jeskyní bylo odtěženo, případně slouží jako vinné sklepy.

Chodba Naděje – cca 12 m délky

Jeskyňě Č. 56 – délka 8 m

Kozí vrch (288 m n. m.)

Vápencové bradlo Kozího vrchu má několik menších jeskyní, které byly zdokumentovány v letech 1980–1984. Jeskyňě jsou nepřístupné, protože slouží jako vinné sklepy nebo jsou jejich součástí.

Solaříkova jeskyňě – délka 35 m

Jeskyňě Kozího vrchu 1 – délka 12 m

Jeskyňě Kozího vrchu 2 – délka 8 m

V roce 2009 byla objevena nová jeskyňě, která dostala název:

Jeskyňě Pod Kozím hrádkem – jedná se o propastovitou jeskyni o délce cca 20 m a s denivelací 8 m. Průzkumy v této jeskyni nebyly dosud ukončeny.

Jeskyně Pod Kozím hrádkem

Zámecký vrch (300 m n. m.)

Zámecký vrch je vápencové bradlo vystupující uprostřed města Mikulova. V srpnu roku 2007 se na mikulovském zámku po přivalovém dešti propadla část nádvoří, pod níž byla nalezena jeskyně, která dostala název *Zámecká jeskyně*. Jedná se o propastovitou jeskyni o délce více než 100 m a s denivelací 30 m. Vstupní kaverna byla zasypána a zalita betonem, vstup byl upraven do skruží. Vchod pokračuje přibližně 7 m dlouhou chodbou do většího prostoru, zvané Trůnní sál (délka 15 m, šířka 1,5–2 m, výška 6–10 m), která končí závalem. Před vstupem do Trůnního sálu byla odkryta 23 m hluboká propast končící závalem. Od závalu pokračuje severovýchodním směrem asi 30 m dlouhá chodba. Průzkumy v Zámecké jeskyni stále pokračují.

Zámecká jeskyně - Trůnní sál

Netopýří jeskyně

Pavlovské vrchy – Děvín (550 m n. m.)

Na severním okraji Pavlovských vrchů pod svahem Děvína poblíž Dolních Věstonic je v mocných pleistocénních spraších vyvinut ojedinělý sufózní sprašový pseudokras. Mocnost spraší je okolo 20 m včetně fosilních púd a svahových sedimentů. Jedná se o pseudokrasové jevy s rychlou proměnlivostí. Vznikly jako přírodní drenáž srážkových vod a jejich tvar a rozměry jsou ovlivňovány každým větším vodním přívalem. První zmínky o sprašových propastech pocházejí z roku 1997.

Netopýří jeskyně – byla objevena v roce 2000, délka 70 m, hloubka 8 m. Jedná se o systém komínů, kanálů a síní ve spraších. Největší prostorou je Kofenový dóm o délce 8 m, šířce 6 m a výšce 7 m. Jeskyně je periodicky zaplavována při přívalových deštích vstupní studnou, plní funkci ponoru.

Jeskyně Č. 2 – studna kruhového průřezu o průměru 2,5 m. Jedná se o propad větší, hlouběji ležící dutiny.

Mušlovský kras (235 m n. m.)

Mušlovský kras se nachází východně od Mikulova a tvoří jej návrší Mušlov se stejnojmennou osadou. Na ploše cca 1 × 0,5–1 km z neuzpevněných sedimentů moravské části vídeňské pánve vystupují horizontálně uložené litavské vápence, které zde byly v historických dobách i těženy. Vápence jsou zde zkrasovělé s povrchovými i podzemními jevy včetně krasové hydrologie.

Mušlovská propásticka – hloubka 10 m. Jedná se o členitou propast, která je na dně zaplavována občasným tokem. Nejnížší partie byly z důvodu bezpečnosti zčásti zavaleny.

Přehled objevů

1669 – mikulovští kameníci: nálezy kostí v chodbách Turoldu

1835 – Gregor Wolny: výstižný popis jeskyně

1910–1916 – dr. Karel Jüttner: archeologické výzkumy

1951 – Benedikt Závada: průnik do prvních částí pokračování Turoldivy jeskyně

1952–1954 – skupina Benedikta Závady: objev a průzkum 470 m chodeb, Balvanitý dóm, Netopýří dóm, Jezerní dóm, Stará krápníková síň, Pohádková síň, Krystalická síň

1974 – skupina Pavla Samuela: průzkum a mapování – objeveno 250 m nových chodeb

1976–1988 – skupina pod vedením Josefa Fornála (ZO ČSS 6-13 Jihomoravský kras): objeveno 580 m chodeb, Horní patra, Bludiště, Májové síně, Velikonoční síně, Písčítá síň, Novoroční síně, jeskyně Pod Vrcholem, jeskyně Desetimetrovka, Solaříkova jeskyně, dvě jeskyně v PR Svatý kopeček a jeskyně Přátelství (v současnosti Propastovitá) a Lednička na Stolové hoře

Celková délka jeskynního systému činila 1 300 m.

1999–**doposud** – skupina pod vedením Jiřího Kolaříka (ZO ČSS 6-13 Jihomoravský kras)

- 8. 5. 1999 – ZO ČSS 6-13, 6-12, 6-15

Jeskyně Na Turoldu – Říčené domy, dóm U Velblouda

- 2000 – ZO ČSS 6-13, 6-12, 6-15

Jeskyně Liščí díra – Průvanová chodba, Fakírské chodby, U Krokodýla

- 2000 – Petr Kos, Vladimír Rašovský, Igor Harna (ZO ČSS 6-12)

Pavlovské vrchy – Netopýří jeskyně, jeskyně Č. 2

- únor 2001 – Jiří Kolařík, Jana Batrlová (ZO ČSS 6-13)

Jeskyně Liščí díra – Učitelčín dóm

- březen 2001 – Jiří Kolařík, Jaroslav Rakušan (ZO ČSS 6-13)

Jeskyně Liščí díra – Sintrová chodba, Aragonitová úžina, Trojúhelníková chodba, Tunelová chodba, dóm Fantazie

- březen 2001 – ZO ČSS 6-13, 6-12, 6-15
Jeskyně Liščí díra – Horní dóm, Slintalův komín, Výklenek, síňka Nad Sestupem, Hřbitov sintrů
- 2001 – ZO ČSS 6-13, 6-12
Jeskyně Liščí díra – Zával, Šikmý dóm, Puklina naděje, Janiny plazivky
- 19. 10. 2002 – Jiří Kolařík, Jaroslav Rakušan, Vojtěch Pazderka (ZO ČSS 6-13)
Propojení jeskyně Liščí díra s jeskyní Na Turoldu
- 19. 10. 2002 – ZO ČSS 6-12, 6-15
Jeskyně Liščí díra – Aragonitová propáستka, Černá chodba
- 2003 – Jiří Kolařík, Vojtěch Pazderka, Zdeněk Frgala (ZO ČSS 6-13)
Jeskyně Liščí díra – Propáستka, Obdélníkový dóm, Nízký dóm, Divadelní dóm, Odpočinkový dóm
- 2003 – Jiří Kolařík, Zdeněk Frgala (ZO ČSS 6-13)
Vrch Turolde – Damoklova jeskyně, jeskyně Kedlubna
- 2003 – Jiří Kolařík, Zdeněk Frgala, Jaroslav Rakušan (ZO ČSS 6-13)
Pavlovské vrchy – jeskyně Pod Hradem, Gotická jeskyně, jeskyně Prachárna
- 2004 – Jiří Kolařík, Jaroslav Rakušan (ZO ČSS 6-13)
Jeskyně Liščí díra – U Vítězného oblouku, Jehličkový sál
- 2005 – ZO ČSS 6-13
Jeskyně Na Turoldu – síň U Dvou teplých a jedné studené
- 2006 – ZO ČSS 6-13
Jeskyně Liščí díra – nové prostory pod Učitelčiným dómem, Mokré chodby, jeskyně U Čermáka
- 21. 8. 2007 – Jiří Kolařík, Radim Dvořák, Vojtěch Pazderka (ZO ČSS 6-13)
Zámecký vrch – Zámecká jeskyně
- 3. 5. 2008 – Jiří Kolařík, Radim Dvořák, Vojtěch Pazderka
Jeskyně Na Turoldu – nové prostory pod Vojtovým výšvihem – U Kobry, Katedrála
- 2009 – David Čápek, Luboš Glier
Pavlovské vrchy – jeskyně U Dvou debilů (Partyzánská)
- 21. 7. 2009 – Jiří Kolařík, Petr Kapusta, Vojtěch Pazderka
Kozí vrch – jeskyně Pod Kozím hrádkem
K 31. prosinci 2010 činí celková délka jeskynního systému více než 3 000 m.

V článku jsou použity fotografie z archivu ZO ČSS 6-13 Jihomoravský kras Mikulov a Správy jeskyně Na Turoldu.

Literatura

HROMAS, J. – KOLAŘÍK, J. 2009: Jeskyně Na Turoldu, Průhonice.

Jiří Kolařík

The history of discovery of karst formations of Pavlovské vrchy

The cave “jeskyně Na Turoldu” is located at the northern edge of the town of Mikulov within the nature reserve Turolď, which is formed from Mesozoic (Jurassic and Cretaceous) limestone of the “Pavlovské vrchy” formation. The oldest known account of the original cave at Turolď is from 1669. That cave was, however, destroyed by a limestone quarry. In 1951 a continuation of the original, several kilometres long cave was discovered in the southern wall of the quarry. It was named “jeskyně Na Turoldu”. Up to 1954 470 m of cave corridors had been discovered. In 1976 an official speleologic club was created and an intensive survey of the area started. It was named “Jihomoravský kras” (South-Moravian Karst). 18 caves have been discovered so far. The largest is cave system is “jeskyně Na Turoldu” – “Liščí díra” with overall length of 3 km, which makes it the longest cave in Jurassic limestone in the Czech republic.